

Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca

Facultatea de Teologie Ortodoxă

Școala Doctorală „Isidor Todoran”

Sfântul Niceta de Remesiana

Viața și activitatea

Rezumatul Tezei de Doctorat

Coordonator științific:

Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru Moraru

Doctorand:

Vasile Rojneac

**Cluj-Napoca
2016**

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
1. Motivația alegerii temei de cercetare.....	4
2. Actualitatea temei.....	5
3. Stadiul cercetărilor și bibliografia temei.....	6
4. Metoda de cercetare și structura lucrării.....	8
1. RECEPTAREA SFÂNTULUI NICETA DE REMESIANA ÎN ISTORIOGRAFIA DE SPECIALITATE.....	10
1.1. Istoriografia străină.....	10
1.2. Istoriografia română.....	12
2. VIAȚA ȘI ACTIVITATEA SFÂNTULUI NICETA DE REMESIANA.....	59
1.1. Izvoare de referință pentru Sfântul Niceta de Remesiana.....	62
1.2. Tinerețea și educația Sfântului Niceta de Remesiana.....	65
1.3. Sfântul Niceta, Episcop de Remesiana.....	69
1.4. Contextul politic și ecleziastic al Episcopului Niceta de Remesiana.....	71
1.5. Prietenia Sfântului Niceta de Remesiana cu Paulinus de Nola.....	84
1.6. Prima călătorie a Sfântului Niceta la Nola (398).....	88
1.7. A doua călătorie a Sfântului Niceta la Nola (402).....	96
1.8. Ultimele mențiuni cu privire la Niceta de Remesiana.....	101
3. OPERELE SFÂNTULUI NICETA DE REMESIANA.....	104
3.1. Istoria transmiterii textelor nicetaniene.....	104
3.2. Operele.....	110
3.2.1. Opere dogmatice.....	110
3.2.1.1. <i>Libelli instructionis</i> (Cărțile de învățătură).....	110
3.2.1.2. <i>De diversis appellationibus D. N. Iesu Christo convenientibus</i> (Despre felurile numiri potrivite Domnului nostru Iisus Hristos).....	118

3.2.2. Opere liturgice.....	119
3.2.2.1. <i>De vigiliis servorum Dei</i> (Despre privegherile robilor lui Dumnezeu).....	120
3.2.2.2. <i>De psalmodiae bono</i> (Despre folosul cântării psalmilor).....	123
3.2.2.3. <i>Te Deum laudamus</i> (Pe Tine, Dumnezeule, Te lăudăm).....	127
3.2.3. Opere morale.....	137
3.2.3.1. <i>Ad virginem lapsam</i> (Către o fecioară căzută).....	138
3.2.3.2. Epistola din manuscrisul Corbeiense.....	139
3.3. Concluzii.....	141
4. TEOLOGIA NICETANIANĂ.....	143
4.1. Teologia liturgică.....	148
4.1.1. Inițierea creștină la Sud de Dunăre după Sfântul Niceta de Remesiana.....	148
4.1.1.1. Instituția Catehumenatului.....	149
4.1.1.2. Treptele Catehumenatului.....	153
4.1.1.2.1. Treapta catehumenilor.....	154
4.1.1.2.2. Treapta aspiranților la nașterea „din apă și din Duh”.....	159
4.1.1.2.3. Treapta neofiților celor născuți din „din apă și din Duh”...162	
4.1.2. Ritul privegherii în Episcopia Remesiana.....	165
4.1.3. Psalmodia sau muzica bisericească la Sfântul Niceta de Remesiana...173	
4.2. Teologia dogmatică.....	189
4.2.1. Triadologia la Sfântul Niceta de Remesiana.....	191
4.2.1.1. Învățătura despre Dumnezeu-Tatăl.....	196
4.2.1.2. Învățătura despre Dumnezeu Fiul.....	200
4.2.1.3. Învățătura despre Dumnezeu Duhul Sfânt.....	215
4.2.2. Aspecte mariologice în opera Sfântului Niceta de Remesiana.....	228
4.2.3. Aspecte eclesiologice în opera Sfântului Niceta de Remesiana.....	231
4.2.4. Aspecte eshatologice în opera Sfântului Niceta de Remesiana.....	234

4.3. Teologia morală.....	237
4.3.1. Sfântul Niceta de Remesiana și monahismul daco-roman.....	238
4.3.2. Luptele duhovnicești și provocările vieții monahale.....	241
4.3.3. Valoarea morală a pocăinței în Epistola <i>Ad virginem lapsam</i>	248
CONCLUZII FINALE.....	258
ANEXĂ.....	265
BIBLIOGRAFIE.....	266
CURRICULUM VITAE.....	293
Declarație.....	295

Cuvinte cheie:

Niceta, Episcopia Remesiana, episcop, misiune, daco-romani, Paulinus, Nola, erezie, catehumenat, inițiere creștină, botez, ritual, opere, priveghere, psalmodie, monahism, liturgică, dogmatică, morală, apologie.

Rezumatul Tezei de Doctorat

Lucrarea cu titlul: *Sfântul Niceta de Remesiana – Viața și activitatea* își propune să exploreze, pe cât este cu putință, personalitatea și opera acestui episcop misionar, care a fost pe nedrept ignorat de-a lungul istoriei, dar, care, merită pe deplin a fi redescoperit, dat fiind faptul că face parte din pleiada de sfinți daco-romani care au activat în spațiul nostru românesc.

Viața și activitatea pastoral-misionară a episcopului Niceta de Remesiana reprezintă un demers extrem de dificil pentru orice cercetător, din cauza puținelor izvoare care au păstrat peste veacuri amintirea vie a acestui prestigios părinte și scriitor bisericesc de origine daco-romană de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea. Am considerat necesară o nouă abordare a acestei teme, dar dintr-o nouă perspectivă, cu toate că în spațiul teologic românesc Sfântului Niceta de Remesiana i s-au consacrat două teze de doctorat, precum și câteva studii de specialitate, care se contrazic între ele.

Cercetarea temei de față ne-a oferit șansa de a cunoaște una dintre cele mai proeminente personalități ale creștinismului daco-roman de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea și anume, pe episcopul Niceta de Remesiana a cărui activitate pastoral-misionară s-a desfășurat între anii 366 și 414. Episcop, scriitor, teolog și talentat îmnograf, acest venerabil părinte a rămas în conștiința Bisericii ca fiind unul dintre cei mai mari misionari de la Sud de Dunăre, care a păstorit episcopia Remesiana într-o perioadă de mari frământări politice și bisericești, reușind să mențină flacăra vie a credinței între credincioșii săi, dar și să îi convertească la creștinism pe majoritatea barbarilor aflați în jurisdicția episcopiei sale.

Iată de ce, în demersul nostru științific, ne-am îndatorat să evidențiem în linii mari personalitatea complexă a acestui părinte și scriitor bisericesc, contemporan cu cei mai de seamă stâlpi ai Ortodoxiei de la sfârșitul veacului al IV-lea: Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul

Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Gură de Aur, Ambrozie al Mediolanului, Paulinus de Nola, Fericitul Augustin și Fericitul Ieronim.

Parcurgând bibliografia de referință, am observat că, până în prezent, nu s-a insistat deloc asupra ritualului de inițiere creștin prezentat de către Sfântul Niceta în lucrarea *Libelli instructionis*, care a avut un rol major în răspândirea creștinismului printre strămoșii noștri daco-romani de la Sud de Dunăre. Era necesară, așadar, o reconsiderare a eforturilor depuse de către Sfântul Niceta în acest sens, deoarece, în teologia românească de specialitate, s-a pus mai mult accentul pe aria misionară a acestui episcop, iar în ceea ce privește corpusul său de scrieri, majoritatea cercetătorilor s-au limitat la o simplă expunere a lor prin sinteze sau rezumate.

Raportându-ne la întreaga operă a Sfântului Niceta, am observat că ea nu este compusă din simple omilii sau cateheze, pe care acesta le-ar fi rostit în fața credincioșilor săi, ci, privită în ansamblu, opera acestui scriitor bisericesc este în strânsă legătură cu instituția Catehumenatului și cu programul de inițiere creștin din spațiul geografic daco-roman de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea. Iată de ce, o abordare liturgică asupra operelor sale este binevenită și, în același timp, necesară pentru cunoașterea cultului divin public din spațiul daco-roman.

Totodată, am considerat că este necesară o nouă analiză teologică asupra reflecțiilor dogmatice expuse de autor în tratatele *De ratione fidei*, *De Spiritus Sancti potentia* și *De Symbolo*. De asemenea, lucrarea va încerca să surprindă câteva aspecte legate de monahismul daco-roman din timpul vieții și activității misionare a episcopului Niceta de Remesiana, subiect mai puțin abordat în literatura de specialitate. Considerăm că viziunea noastră de a delimita teologia nicetaniană pe cele trei paliere ale teologiei contemporane: liturgică, dogmatică și morală, va aduce un plus de înțelegere reflecțiilor teologice expuse de către episcopul Niceta în operele sale și, totodată, perspectiva noastră este de actualitate în domeniul cercetărilor Istoriei Bisericii.

În ceea ce privește structura compozițională a lucrării, se pot distinge patru capitole mari, cu subcapitolele aferente, fiecare având o tematică proprie și distinctă față de celelalte.

Primul capitol intitulat *Receptarea Sfântului Niceta în istoriografia de specialitate* este împărțit în două subcapitole și urmărește analiza bibliografiei Sfântului Niceta, atât a celei străine cât și a celei din spațiul românesc. În ceea ce privește bibliografia străină, am identificat un număr de cinci disertații academice, consacrate vieții și activității Sfântului Niceta, toate realizate la prestigioasele universități din Occident, cât și un număr însemnat de studii pe această temă. Pe de altă parte, în istoriografia românească, am consultat un număr de

43 de lucrări și studii de specialitate, începând cu Gheorghe Șincai și sfârșind cu cele mai noi apariții editoriale pe această temă. Întreaga bibliografie consultată ne-a permis să identificăm și să punem accentul în cercetarea de față pe unele probleme care nu au fost abordate până acum sau care nu au trezit interesul cercetătorilor.

Al doilea capitol este alcătuit din opt subcapitole și se concentrează pe *Viața și activitatea Sfântului Niceta de Remesiana*, ridicând o serie de probleme, care nu pot fi elucidate decât numai în baza izvoarelor, care fac referire la creștinismul daco-roman și care ne pun în legătură cu activitatea pastoral-misionară a Sfântului Niceta. Problemele sunt legate de contextul politic și ecleziastic în care a trăit și a activat ca episcop în eparhia Remesiana, de originea, de tinerețea, de educația, precum și de începutul carierei sale ecleziastice, de activitatea didactico-catehetică prin care a îmbogățit teologia, legăturile cu Apusul, mai exact prietenia sa cu episcopul Paulinus din Nola, precum și de sfârșitul vieții sale, care până astăzi ne rămâne necunoscut. Toate acestea, constituie un subiect de mare interes pentru teologia contemporană și, mai cu seamă, pentru creionarea identității episcopului Niceta de Remesiana. Tot aici, am insistat și asupra ariei misionare a Sfântului Niceta, subiect ce a generat în istoriografia română, dar și în cea universală, multe dispute și neînțelegeri între cercetători.

Cercetările întreprinse de noi confirmă faptul că Niceta de care vorbim și pe care îl elogiază Paulinus de Nola în cele două poeme ale sale nu este altul decât episcopul de Remesiana, care, nicidecum, nu trebuie confundat cu Sfântul Nichita Romanul sau cu Sfântul Sava Gotul, menționați în *Sinaxarul Bisericii Constantinopolitane*. Dimpotrivă, toate izvoarele antichității târzii arată că Niceta de Remesiana este părintele și scriitorul bisericesc latin despre a cărui activitate teologică ne oferă mărturii atât preotul Ghenadie de Marsilia cât și istoricul bisericesc Cassiodor și, pe care Fericitul Ieronim îl menționează în *Martirologiul Roman* ca fiind trecut în rândul sfinților imediat după moartea sa.

Făcând o cercetare minuțioasă bibliografiei consacrate Sfântului Niceta, am ajuns la concluzia că majoritatea cercetătorilor autorizați au emis păreri destul de contradictorii în ceea ce privește viața și activitatea episcopului Niceta de Remesiana, mai cu seamă atunci când au încercat să delimiteze „*aria misionară*” a acestui episcop daco-roman, uneori ajungându-se la exagerări și interpretări personale, care nu au acoperire în izvoarele de specialitate. De aceea, am încercat, pe cât a fost posibil, să facem lumină în ceea ce privește problematica acestui subiect controversat, denumit de către istoriografii români „*apostolatul Sfântului Niceta*”.

Ținând cont de părerile cercetătorilor avizați, dar și pe baza izvoarelor nicetaniene, am ajuns la concluzia că aria misionară a Sfântului Niceta trebuie limitată doar în jurisdicția episcopiei sale, aducând următoarele argumente în acest sens:

- Canonul 2 al Sinodului II Ecumenic (381) prevedea ca „episcopii puși peste o dieceză, să nu se întindă (treacă) asupra bisericilor din afara hotarelor lor, nici să tulbure bisericile”, iar Canonul 3 al Sinodului local de la Sardica (343) prevedea „ca nici unul dintre episcopi să nu treacă de la eparhia sa în altă eparhie, în care se găesc episcopi, fără numai de s-ar chema de frații cei ce sunt într-însa”.
- Mai mult, între episcopia Remesiana și Dacia Traiană era o distanță considerabilă și, totodată, existența la acea vreme a unor scaune episcopale la Sud de Dunăre, făcea imposibilă o misiune a Sfântului Niceta în afara jurisdicției sale.
- Totodată, dacă ținem cont de contextul politic și eclesiastic în care a trăit episcopul Niceta, dar și de tulburările provocate de arieni și de macedonieni la sfârșitul secolului al IV-lea, considerăm că prezența permanentă a episcopului în eparhia sa era o necesitate, deoarece rolul major al fiecărui episcop este acela de a menține în jurisdicția sa dreapta credință, ceea ce Sfântul Niceta a reușit.

În baza celor afirmate mai sus, considerăm că aria misionară a Sfântului Niceta nu s-a putut extinde și la Nord de Dunăre. Referințele lui Paulinus la „dacul din ambele ținuturi”, se referă în mod cert, la dacii care locuiau în provinciile Dacia Mediterranea și Dacia Ripensis. Nu excludem, însă, posibilitatea ca dacii din Nordul Dunării să fi ascultat predica Sfântului Niceta, dar mai mult ca sigur în jurisdicția episcopiei sale. Din punctul nostru de vedere, această problemă mai poate fi subiectul unor noi cercetări științifice, doar în lumina unor descoperiri arheologice sau a unor noi manuscrise nicetaniene, care să certifice acest lucru.

Cel de-al treilea capitol al lucrării se ocupă cu *Operele Sfântului Niceta de Remesiana*, elucidând problema paternității și a manuscriselor care au păstrat peste veacuri moștenirea literară a episcopului daco-roman. În acest sens, ne-am propus să realizăm o istorie a transmiterii textelor nicetaniene, analizând operele acestui părinte și scriitor bisericesc și, identificând diferitele ediții în care s-a publicat până în ziua de azi. În ceea ce privește activitatea didactico-catehetică, am putut constata faptul că Sfântul Niceta de Remesiana a fost un scriitor talentat, lăsându-ne ca moștenire o operă extrem de valoroasă cu caracter: liturgic, dogmatic și moral, împărțire care ne aparține. Întreaga sa operă a fost scrisă în limba latină și a fost apreciată, la timpul respectiv, de către Ghenadie de Marsilia și de către istoricul bisericesc Cassiodor. Trebuie să subliniem faptul că întreaga opera teologică a

Sfântului Niceta a fost scrisă din necesitate pastorală, autorul reușind să soluționeze problemele de ordin liturgic, dogmatic și moral, cu care se confrunta în episcopia sa, Remesiana.

În întregul lor, operele Sfântului Niceta au avut ca sursă de inspirație Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, uneori făcându-se vizibilă influența părinților răsăriteni, precum: Sfântul Chiril al Ierusalimului, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Grigorie de Nyssa și Sfântul Ioan Gură de Aur, dar și influența unor părinți și scriitori bisericești din spațiul occidental, precum: Tertulian, Ciprian al Cartaginei, Ambrozie al Mediolanului sau Fericitul Augustin, aspecte pe care le-am evidențiat în lucrarea de față.

Datorită profunzimii sale teologice, opera Sfântului Niceta de Remesiana a contribuit substanțial la răspândirea creștinismului în spațiul sud-dunărean, dar și la combaterea ultimelor rămășițe ale păgânismului, precum și a ereziilor lui Arie și Macedonie, care amenințau atunci Biserica. Din acest punct de vedere, putem spune că opera Sfântului Niceta are și un profund caracter apologetic, datorită faptului că ea răspunde pertinent tuturor provocărilor de ordin doctrinar din perioada respectivă. Numai în acest context putem înțelege apariția imnului *Te Deum laudamus*, imn trinitar și doxologic, pe care Sfântul Niceta l-a folosit împotriva ereticilor, care denaturau, atunci, dreapta credință.

Al patrulea capitol al lucrării intitulat *Teologia nicetaniană* este capitolul care se dorește a fi cel mai consistent din cuprinsul acestei lucrări și care, totodată, reprezintă noutățile cu care venim în acest domeniu de specialitate. Pe acest palier, din dorința de a aduce un plus de înțelegere teologiei Sfântului Niceta, am recurs la o analiză mistagogică și teologică, interpretând opera sa din punct de vedere liturgic, dogmatic și moral.

Asemenea Sfântului Ioan Gură de Aur sau Sfântului Vasile cel Mare, episcopul Niceta de Remesiana a manifestat o grijă deosebită față de păstoriții săi. Aprofundând opera acestui scriitor bisericesc, îl vedem profund implicat atât în viața socială cât și în viața duhovnicească a păstoriților săi. Întreaga sa activitate pastoral-misionară a fost închinată slujirii catehumenilor, a credincioșilor și a monahilor aflați în jurisdicția episcopiei sale.

După ce am împărțit opera sa pe cele trei paliere ale teologiei contemporane: teologie liturgică, teologie dogmatică și teologie morală, am recurs la o analiză mistagogică și teologică, care să pună în lumină caracterul liturgic, dogmatic și moral al operelor Sfântului Niceta.

Din punct de vedere liturgic, am insistat asupra instituției Catehumenatului și a riturilor de inițiere creștine în spațiul Sud Dunărean, cu precădere, în episcopia Remesiana, subiect neabordat până în prezent în literatura de specialitate. Încreștinarea masivă a

popoarelor barbare de la Sud de Dunăre, l-a determinat pe episcopul Niceta să compună un set de omilii și de cateheze, care să-i pregătească pe catehumeni în vederea primirii Sfântului Botez. Așa a luat ființă lucrarea *Libelli instructionis*, în care este descris întregul proces de inițiere, care se derula pe parcursul Postului Mare și care se încheia la sfârșitul Săptămânii Luminate.

Întregul proces de inițiere avea drept obiectiv explicarea Simbolului de credință baptismal și a principalelor taine de inițiere administrate nofiților: Botezul, Mirungerea și Euharistia. Prin această activitate pastoral-misionară, Sfântul Niceta se înscrie printre cei mai de seamă cateheți ai Bisericii, alături de Sfântul Chiril al Ierusalimului, de Sfântul Ioan Gură de Aur, de Ambrozie al Mediolanului, de Fericitul Augustin și de Teodor de Mopsuestia, de la care ne-au rămas cele mai frumoase comentarii liturgice și mistagogice din literatura creștină a veacului al IV-lea. Tot aici am insistat asupra ritualului slujbei de priveghere și al psalmodiei, introduse de către Sfântul Niceta în episcopia Remesiana, rituri care ne dau mărturie despre viața duhovnicească a strămoșilor noștri daco-romani, experiată prin: rugăciune, post, priveghere, psalmodie și lectură duhovnicească.

Considerăm că toate aceste îndatoriri de natură liturgică au stat la baza succesului pe care Sfântul Niceta l-a avut în misiunea de încreștinare a popoarelor barbare de la Sud de Dunăre, iar cele spuse de către Paulinus că „barbarii învață să cânte pe Hristos cu inimă romană”, sunt afirmații cât se poate de pertinente și de adevărate.

Din punct de vedere dogmatic, am constatat că, reflecțiile teologice ale episcopului Niceta sunt în conformitate cu întreaga Tradiție Apostolică, poziția sa fiind mereu de partea adevărului revelat în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție. Tratatele sale de teologie dogmatică expun într-un stil foarte simplist, dar sistematic, diverse învățături cu privire la triadologie, hristologie, pnevmatologie, mariologie, eclesiologie și eshatologie, autorul evitând speculațiile de ordin teologic și, urmărind, cu orice preț, zidirea sufletească a păstoriților săi. De altfel, întreaga sa mărturisire de credință este sintetizată în tâlcuirea pe care a făcut-o la *Simbolul de credință*, unul dintre cele mai vechi documente dogmatice din spațiul daco-roman.

În acest context, putem afirma că Sfântul Niceta de Remesiana poate fi numit, pe drept cuvânt, „Gura de Aur a Ortodoxiei de la Sud de Dunăre”, deoarece el a reușit prin erudiția sa să țină piept celor mai virulente erezii (arianismul și macedoneanismul), care amenințau atunci Biserica, la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea, menținând și apărând dreapta credință în episcopia sa, Remesiana.

În ceea ce privește partea de teologie morală, am reușit să evidențiem câteva aspecte legate de monahismul daco-roman din timpul păstoririi Sfântului Niceta, referindu-ne în mod special la Taina Pocăinței. Subiectul propus ne-a oferit șansa de a-l cunoaște pe episcopul Niceta și în calitate de duhovnic și superior al așezămintelor monahale din spațiul daco-roman, care a contribuit substanțial la răspândirea și la organizarea monahismului chinovial în mănăstirile din cuprinsul eparhiei sale. În acest sens, el a vegheat în permanență la respectarea regulamentului monahal, intervenind întotdeauna pentru soluționarea problemelor de ordin disciplinar sau canonic.

Episcop, teolog, scriitor și talentat imnograf, Sfântul Niceta de Remesiana își merită locul între cei mai de seamă părinți și scriitori bisericești de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea. Intensa sa activitate pastoral-misionară, dragostea sa părintească și zelul său misionar, au făcut ca numele său să fie înscris pentru totdeauna în conștiința Bisericii Universale.

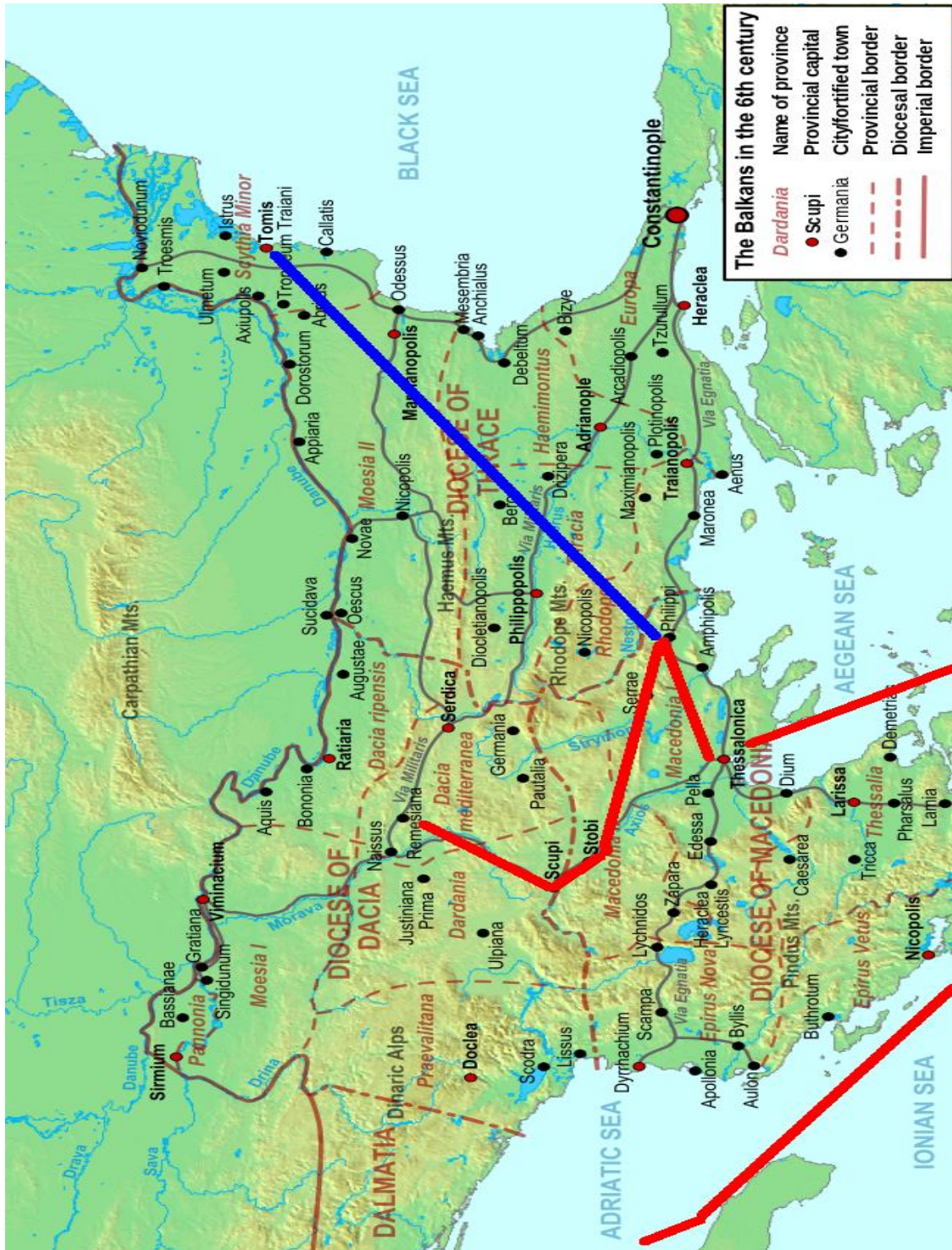
Faptul că, până astăzi, atât Biserica Ortodoxă cât și Biserica Romano-Catolică prăznuiesc cu bucurie amintirea sa, trebuie să fie un prilej de reflecție pentru cele două Biserici surori, reflecție care să conducă la reconciliere și la comuniune, deoarece, în concepția Episcopului Niceta de Remesiana, Biserica nu este altceva decât „*Communio Sanctorum*”, rânduită de către Domnul nostru Iisus Hristos pe tot globul pământesc. În această Biserică „*una, sfântă, sobornicească și apostolică*”, Sfântul Niceta a fost părinte și învățător și, aici, el, a predicat Evanghelia lui Hristos „pentru tot omul, atât liber, cât și rob, bărbat sau femeie, bogat sau sărac, cetățean roman sau slugă”.

Chiar dacă niciodată nu vom ști care au fost cu adevărat frământările sale, câte au fost nevoițele sale și prin câte greutăți a avut de trecut, Sfântul Niceta va rămâne un model demn de urmat pentru fiecare episcop, preot, teolog sau credincios al Bisericii lui Hristos. Considerăm că prietenia sa cu episcopul Paulinus de Nola, dar și cele două vizite ale Sfântului Niceta la Roma sunt de o mare însemnătate pentru întreaga creștinătate, atât pentru Biserica Ortodoxă cât și pentru Biserica Romano-Catolică, mai ales în ceea ce privește dorința de reconciliere dintre cele două Biserici apostolice.

Poate că tocmai acest lucru va face posibil, în viitorul apropiat, efectuarea unor noi cercetări care să scoată în evidență necesitatea reconcilierii dintre cele două Biserici apostolice, în lumina teologiei Sfântului Niceta de Remesiana și a prieteniei sale cu un prelat occidental, dat fiind faptul că, în anul 1999, suveranul pontif, papa Ioan Paul al II-lea, a vizitat pentru prima dată România, unde a fost primit cu dragoste părintească de către Preafericitul Patriarh Teoctist, iar în anul 2002, Patriarhul Teoctist, răspunzând invitației

făcute de către papa Ioan Paul al II-lea, se afla și el într-o vizită la Roma. Cele două vizite apostolice sunt o mărturie vie și o dorință concretă de refacere a unității Bisericii, așa cum și-a dorit dintotdeauna episcopul Niceta de Remesiana.

În încheiere, sperăm ca această teză de doctorat să devină o modestă contribuție în istoriografia română în ceea ce privește cunoașterea vieții și a activității pastoral-misionare a episcopului daco-roman, Niceta de Remesiana, activitate care se împletește în mod profund cu Istoria Bisericii Ortodoxe Române, dar și cu trecutul glorios al strămoșilor noștri daco-romani. Totodată, menționăm faptul că lucrarea nu se vrea a fi eshaustivă, ci o considerăm a fi o modestă contribuție în istoriografia română de specialitate, în ceea ce privește creionarea cât mai obiectivă a identității episcopului Niceta de Remesiana și a problemelor legate de activitatea sa pastoral-misionară în spațiul dunărean.

¹ Itinerariul Sfântului Niceta de Remesiana; harta a fost preluată în 13.01.2016 de pe site-ul: https://it.wikipedia.org/wiki/Diocesi_di_Remesiana#/media/File:Balkans_6th_century.svg.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare

1. AMBROSII SANCTI, *De lapsu virginis consecratae*, în *PL* 16, col. 383-400.
2. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *De Abraham*, în *PL* 14, col. 519.
3. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *De Sacramentis*, Traducere și studiu introductiv de Ene Braniște, în *Studii Teologice*, XIX (1967), nr. 9-10, pp. 565-599.
4. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *De Virginitate*, în *PL* 16, col. 305 C.
5. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *Despre Duhul Sfânt*, Traducere, introducere, studiu introductiv și note de Vasile Răducă, Ed. Anastasia, București, 1997.
6. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *Despre Rai*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 52, Traducere realizată de Teodor Bodogae, Nicolae Neaga și Maria Hetco, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007.
7. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *Ennaratio in Psalm I*, în *PL* 14, col. 968-969.
8. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *Epistolele 8, 9, 10, 11, 12, 13, 56*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 53, Traducere și note de David Popescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
9. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *Imn către Hristos (XVIII)*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 53, Traducere și note de David Popescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
10. AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, *Tâlcuiri la Sfânta Scriptură: Hexaemeron*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 52, Traducere realizată de Teodor Bodogae, Nicolae Neaga și Maria Hetco, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007.
11. AMMIANI MARCELLINI, *Bellum Gothicum*, în *Fontes Historiae Daco-Romanorum*, vol. 13, Text, traducere și comentarii de G. Popa-Lisseanu, Ed. Tipografia Bucovina, București, 1939.
12. ASTERIE AL AMASIEI, *Îndemn la pocăință*, în vol. *Omilii și predici*, Traducere din limba greacă veche și note de Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.
13. ATANASIE CEL MARE, *Epistola către Epictet, episcopul Corintului*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 16, Traducere, introducere și note de Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
14. ATANASIE CEL MARE, *Epistola I către Serapion*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 16, Traducere, introducere și note de Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
15. AUGUSTIN FERICITUL, *Confessiones*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 64, Traducere și indici de Nicolae Barbu, introducere și note de Ioan Rămureanu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985.
16. AUGUSTIN FERICITUL, *Despre adevărata religie*, Traducere din latină de Adrian Bejan, studiu introductiv și note de Alin Taț, Ed. Humanitas, București, 2007.

17. AUGUSTIN FERICITUL, *Despre Cetatea lui Dumnezeu*, vol. I, Traducere din limba latină, notiță introductivă, note și tabel cronologic de Paul Găleşanu, studiu introductiv de Gheorghe Vlăduțescu, Ed. Științifică, București, 1998.
18. AUGUSTIN FERICITUL, *Despre credință și Crez*, în col. *Credința Ortodoxă*, Traducere din limba latină și note de Miruna Tătaru-Cazaban și Bogdan Tătaru-Cazaban, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.
19. AUGUSTIN FERICITUL, *Predică despre căderea Romei*, Traducere din limba latină și note explicative de Corneliu Clop, în *Studii Teologice*, IV (2008), nr. 2, pp. 213-226.
20. AUGUSTIN FERICITUL, *Regula ad servos Dei*, în *PL 32*, col. 1377-1384, Traducere în limba română de Arsenie Obreja, în vol. *Opuscule*, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2011.
21. AUGUSTIN FERICITUL, *Sermo CXLII*, în *PL 38*, col. 778.
22. AUGUSTIN, *Prima cateheză. Inițiere în viața creștină*, Traducere de George Bogdan Țără, introducere de Lorenzo Perrone, Ediție îngrijită de Cristian Bădiliță, Ed. Polirom, Iași, 2002.
23. BARONIO CESARE, *Martyrologium Romanum*, Ex Typographia Dominici Bafae, Roma, MDLXXXVI.
24. BEDAE VENERABILIS PRESBYTERI, *Martyrologium*, Ex officina Christophori Plantini, MDLIII.
25. BENEDICT DIN NURSIA, *Rânduieile vieții monahale*, în col. *Credința Ortodoxă*, Traducere, studiu introductiv și note de Lăcrămioara Tofan, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012.
26. BIBLIA SAU SFÂNȚA SCRIPTURĂ, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Tipărită cu binecuvântarea și prefața Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
27. BOLLANDUS Joannes, *Acta Sanctorum*, tomul I, Paris, 1863.
28. BRAIDAE Petri, *Dissertatio in S. Nicetam*, în *PL 52*, col. 876-1134.
29. CASSIODOR, *Istoria bisericească tipărită*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 75, Traducere de Liliana și A. Manolache, introducere și note de Ștefan C. Alexe, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
30. CASSIODORUS, *Institutiones divinarum et humanarum litterarum*, în *PL 70*, col. 1132 C .
31. CEZAR DE ARELATE, *Regula ad Monachos*, în *PL 67*, col. 1102.
32. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, Traducere din limba greacă și note de Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
33. CIPRIAN AL CARTAGINEI, *Ad Donatum*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 3, Traducere de Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol și David Popescu, introducere, note și indici de Nicolae Chițescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
34. CIPRIAN AL CARTAGINEI, *Despre gelozie și invidie*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 3, Traducere de Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul

- Papadopol și David Popescu, introducere, note și indici de Nicolae Chițescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
35. CIPRIAN AL CARTAGINEI, *Despre Rugăciunea Domnească*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 3, Traducere de Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol și David Popescu, introducere, note și indici de Nicolae Chițescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
 36. CLEMENT ROMANUL, *Epistola către Corinteni (I)*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 1, Traducere, note și indici de Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
 37. *Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement*, Traducere de Ioan Ică jr., în *Canonul Ortodoxiei*, vol. I, Ed. Deisis/Stavropoleos, Sibiu, 2008.
 38. DAMASUS SANCTUS PAPA, *Carmen VI, De cognomentis Salvatoris*, în *PL* 13, col. 378 B.
 39. DAMASUS SANCTUS PAPA, *Epistola IV, Confessio Fidei Catholicae quam papa Damasus misit ad Paulinum Antiochenum episcopum*, în *PL* 13, col. 358-364.
 40. DAMASUS SANCTUS PAPA, *Epistola IX, De explanatione fidei. Ex concilio urbis Romae sub Damaso papa*, în *PL* 13, col. 373-374.
 41. *Descrierea întregului pământ și a locuitorilor săi*, în *Fontes Historiae Dacoromane*, vol. II, Publicate de Haralambie Mihăescu, Gheorghe Ștefan, Radu Hîncu, Vladimir Iliescu, Virgil C. Popescu, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970.
 42. DIDIM DIN ALEXANDRIA (CEL ORB), *Despre Duhul Sfânt*, Studiu introductiv, traducere și note de Vasile Răducă, Ed. Sophia, București, 2001.
 43. DIDYMUS ALEXANDRINUS, *De Spiritu Sancto*, în *PG* 39, col. 1034-1086.
 44. EPIFANIE AL SALAMINEI, *Ancoratus*, Ediție bilingvă, traducere și note de Oana Coman, studiu introductiv de Dragoș Mîrșanu, Ed. Polirom, Iași, 2007.
 45. FILOSTORGIU, *Istoria Bisericească*, Ediție bilingvă, traducere de Dorin Garofeanu, studiu introductiv și note explicative de Dragoș Mîrșanu, Ed. Polirom, Iași, 2012.
 46. GHENADIUS DE MARSILIA, *De viris illustribus*, în *PL* 58, col. 1073-1074 A.
 47. GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cuvântări teologice*, Traducere din greacă, cuvânt înainte și note de Gheorghe Tilea, Ed. Herald, București, 2008.
 48. GRIGORIE DE NYSSA, *Despre Sfântul Duh împotriva pnevmatomahilor macedonieni*, Traducere de Ana-Maria Barbu, în *Studii Teologice*, XLV (1993), nr. 5-6, pp. 5-19.
 49. GRIGORIE DE NYSSA, *Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 29, Traducere de Dumitru Stăniloae și Ioan Buga, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
 50. GRIGORIE DE NYSSA, *Marele Cuvânt Catehetic*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 30, Traducere și note de Teodor Bodogae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
 51. GRIGORIE DIALOGUL, *Patericul*, Traducere din limba latină și postfață de Remus Rus, Ed. Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007.

52. IERONIM FERICITUL, *De perpetua virginitate B. Mariae, Adversus Helvidium*, în *PL* 23, col. 193-216.
53. IERONIM FERICITUL, *Epistola LX*, în *PL* 22, col. 600.
54. IERONIM FERICITUL, *Epistola XXII*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 9, Traducere din limba latină de Diana Maria Diaconescu, Ed. *Basilica* a Patriarhiei Române, București, 2013.
55. IERONIM FERICITUL, *Martyrologium*, în *PL* 30, col. 463 D.
56. IERONIM FERICITUL, *Trei vieți de monahi, Împotriva lui Helvidius, Epistole*, Introducere, traducere și note de Constantin Răchită și Ioana Costa, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2011.
57. ILARIE DE PICTAVIUM, *Fragmentum historicum*, în *PL* 10, col. 719 B.
58. ILARIE DE PICTAVIUM, *Liber de Patris et Filii unitate*, în *PL* 10, col. 886 B C D.
59. INOCENȚIU I PAPA, *Epistola XVI, De suspiciendis clericis quos Bonosus, antequam damnaretur, ordinasse cognoscitur*, în *PL* 20, col. 520 B.
60. INOCENȚIU I PAPA, *Epistola XVII*, în *PL* 20, col. 527 A.
61. INOCENȚIU I PAPA, *Epistola XXV*, în *PL* 20, col. 559 B.
62. IOAN GURĂ DE AUR, *Cateheze baptismale*, Traducere din limba greacă veche de Marcel Hancheș, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2003.
63. IOAN GURĂ DE AUR, *Despre preoție*, Traducere, introducere și note de Dumitru Fecioru, Ed. Sophia, București, 2004.
64. IOAN GURĂ DE AUR, *Expositio in Psalmum XLI*, în *PG* 55, col. 155.
65. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia la Epistola I către Timotei*, Ed. Nemira, București, 2005.
66. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia la Matei*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 23, Traducere, introducere, indici și note de Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
67. IOAN GURĂ DE AUR, *Participarea la slujbele bisericii*, în vol. *Problemele vieții*, Traducere de Cristian Spătăreanu și Daniela Filioareanu, Ed. Cartea Ortodoxă/Egumenița, f. a.
68. IOAN GURĂ DE AUR, *Scrisori din exil, despre deprimare, suferință și providență. Către Olimpiada și cei rămași credincioși*, Ediția a II-a, vol. realizat de Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2008.
69. IOAN GURĂ DE AUR, *Tâlcuiri la Epistola întâi către Corinteni*, Ed. Sofia, București, 2005.
70. IORDANES, *Getica*, în *Fontes Historiae Daco-Romanorum*, vol. 14, Text, traducere și comentarii de G. Popa-Lisseanu, Ed. Tipografia Bucovina, București, 1939.
71. IPOLIT DIN ROMA, *Tradiția Apostolică*, Traducere de Ioan Ică jr., în *Canonul Ortodoxiei*, vol. I, Ed. Deisis/Stavropoleos, Sibiu, 2008.
72. IRINEU DE LYON, *Adversus haereses*, în *PG* 7, col. 991.
73. ISIDOR DE SEVILLA, *Etymologiarum*, în *PL* 82, col. 264-268.
74. ISIDORUS HISPALIENSIS, *De ecclesiasticis Officiis*, în *PL* 83, col. 814.

75. *ITINERARIUM ANTONINI AUGUSTI ET HIEROSOLYMITANUM*, Editores Carlo Benedicto Hasio, Berolini, MDCCCXLVIII.
76. IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, *Apologia I*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 2, Traducere, introducere și indice de Teodor Bodogae, Olimp Căciulă și Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
77. *Învățătură a celor doisprezece apostoli*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 1, Traducere, note și indici de Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
78. LUCIAN DIN SAMOSATA, *Cum trebuie scrisă istoria*, în vol. *Scrieri alese*, Traducere și note de Radu Hîncu, Ediția a II-a, Ed. Univers, București, 1983.
79. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mystagogia*, Introducere, traducere, note și două studii de Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000.
80. NICETA SAN ARCIVESCOVO D' AQUILEJA, *Sermone: Ad una vergine*, Volgarizzato dal Prof. Giuseppe Onorio Marzuttini, Padova, MDCCCXXXVIII.
81. *NOUL TESTAMENT CU PSALMII*, Tipărit sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
82. ORIGEN, *Despre principii*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 8, Studiu introductiv, traducere, note de Teodor Bodogae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
83. Origen, *Din Omiliile la Evanghelia după Luca*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 7, Traducere de Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Zorica Lațcu, studiu introductiv și note de Teodor Bodogae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
84. ORIGEN, *Homiliae in Lucam*, în PG 13, col. 1817 C.
85. ORIGEN, *In Symbolum*, în *Analecta Sacra. Spicilegio Solesmensi Parata*, Tom. III, Edidit. Joannes Baptista Card. Pitra, Paris, MDCCCLXXXIII.
86. PAULINUS DE NOLA, *Carmen XVII*, în PL 61, col. 483-490, Traducere în limba română de Traian Diaconescu, în *Studii Teologice*, IV (2008), nr. 4, pp. 237-267.
87. PAULINUS DE NOLA, *Carmen XXVII*, în PL 61, col. 648-663, Traducere în limba română de Eugenia Cristea, Paulinus de Nola, *Poemul XXVII (I)*, în *Altarul Banatului*, SN, XXIV (LXIII) 2013, nr. 10-12, pp. 105-111; Paulinus de Nola, *Poemul XXVII (II)*, în *Altarul Banatului*, SN, XXV (LXIV) 2014, nr. 1-3, pp. 115-122; Paulinus de Nola, *Poemul XXVII (III)*, în *Altarul Banatului*, SN, XXV (LXIV) 2014, nr. 4-6, pp. 98-104.
88. PAULINUS DE NOLA, *Epistola XXIX*, în PL 61, col. 321 D.
89. PAULINUS DE NOLA, *Epistola XXV*, în PL 61, col. 301 B.
90. PAULINUS, *Vita Sancti Ambrosii*, în PL 14, col. 31.
91. PLINIUS CEL TÂNĂR, *Opere complete*, Traducere, note și prefață de Liana Manolache, Ed. Univers, București, 1977.

92. PROCOPII CAESARIENSIS, *De Aedificiis*, în *Fontes Historiae Daco-Romanorum*, vol. 15, Text, traducere și comentarii de G. Popa-Lisseanu, Ed. Tipografia Bucovina, București, 1939.
93. *Rânduielile vieții monahale*, Ed. Sophia, București, 2001.
94. RUFIIUS FESTUS AVIENUS, *Descrierea pământului*, în *Fontes Historiae Dacoromane*, vol. II, Publicate de Haralambie Mihăescu, Gheorghe Ștefan, Radu Hîncu, Vladimir Iliescu, Virgil C. Popescu, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970.
95. SOCRATES, *Historia ecclesiastica*, în *PG* 67, col. 275-278.
96. SOZOMEN, *Historia ecclesiastica*, în *PG* 67, col. 1119-1123.
97. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 44, Traducere de Vasile Sibiescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.
98. TERTULIAN, *Despre pocăință*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 3, Traducere de Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, David Popescu, introducere, note și indici de Nicolae Chițescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
99. TERTULIAN, *Despre rugăciune*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 3, Traducere de Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, David Popescu, introducere, note și indici de Nicolae Chițescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
100. VASILE CEL MARE, *Comentariu la Cartea Profetului Isaia*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 2, Traducere din limba greacă, introducere și note de Alexandru Mihăilă, Ed. *Basilica* a Patriarhiei Române, București, 2009.
101. VASILE CEL MARE, *Despre Duhul Sfânt*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 12, Traducere, introducere, note și indici de Constantin Cornițescu și Teodor Bodogae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
102. VASILE CEL MARE, *Epistolele* 8, 188, 199, 207, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 12, Traducere, introducere, note și indici de Constantin Cornițescu și Teodor Bodogae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
103. VASILE CEL MARE, *Împotriva lui Eunomie*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 4, Traducere din limba greacă de Policarp Pîrvuloiu și Dumitru Fecioru, studii introductive și note de Policarp Pîrvuloiu, Ed. *Basilica* a Patriarhiei Române, București, 2011.
104. VASILE CEL MARE, *Omilia I, Despre Post*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 17, Traducere, introducere, note și indici de Dumitru Fecioru, Ed. Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.
105. VASILE CEL MARE, *Omilie la Psalmul XXIX*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 17, Traducere, introducere, note și indici de Dumitru Fecioru, Ed. Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.
106. VASILE CEL MARE, *Omilii la Psalmii I, XLIV*, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 4, Traducere din limba greacă de Policarp Pîrvuloiu și Dumitru Fecioru, studiu

introdutiv de Policarp Pârvuloiu și note de Dumitru Fecioru și Adrian Muraru, Ed. *Basilica* a Patriarhiei Române, București, 2011.

107. VASILE CEL MARE, *Regulile mari*, Traducere în limba română de Iorgu Ivan, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009.
108. VASILE CEL MARE, *Regulile mici*, Traducere în limba română de Iorgu Ivan, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Operele Sfântului Niceta de Remesiana – ediții în limbi străine

1. *Explanatio Symboli e codice bibliothecae Chisianae, Opera Stephani Cardinalis Borgiae*, Patavii, 1799.
2. GAMBER Klaus, Niceta von Remesiana, *De lapsu Susannae*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 1969.
3. GAMBER Klaus, Niceta von Remesiana, *Instructio ad Competentes. Frühchristliche Katechesen aus Dacien*, în *Textus Patristici et Liturgici*, nr. 1, 2, 5, 7, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 1964-1969.
4. LUC d'ACHERY, *Tratatum Nicetii Episcopi – De vigiliis servorum Dei; Tratatum Nicetii Episcopi – De bono psalmodiae*, în *Spicilegium*, Tom. III, Paris, MDCLIX.
5. MORIN Dom Germain, „L'«Epistula ad virginem lapsam» de la collection de Corbie. Opuscule inédit de la fin du IVe siècle”, în *Revue Bénédictine*, nr. 14, 1897, pp. 193-202.
6. MORIN Dom Germain, „Le «De psalmodiae bono» de l'évêque saint Niceta: rédaction primitive d'après le ms. Vatic. 5729”, în *Revue Bénédictine*, nr. 14, 1879, pp. 385-397.
7. NICETA DI REMESIANA, *Catechesi preparatorie al battesimo*, în *Collana di Testi Patristici*, vol. 53, Traduzione, introduzione e note a cura di Calogero Raggi, Roma: Città Nuova, 1985.
8. NICETA OF REMESIANA: *Writings, translated by Gerald G. Walsh; Sulpicius Severus: writings, translated by Bernard M. Peebles; Vicent of Lerins: commonitories, translated by Rudolph E. Morris; Prosper of Aquitaine: Grace and free will, translated by J. Reginald O'Donnell*, în colecția: *Fathers of the Church*, vol. 7, New York, 1949.
9. NICETAS DE REMESIANA, *Catecumenado de adultos*, în col. *Biblioteca de Patristica*, vol. 16, Introducción, traducción del latín y notas de Carmelo Granado, Madrid (España): Ciudad Nueva, 1992.
10. *S. Episcoporum Nicetae et Paulini scripta ex Vaticanis Codicibus edita (Hg. Cardinal A. Mai). Accedit eiusdem S. Nicetae opusculum aliud Chisiani Codicis ope emandatum. Item episcopologii Aquileiensis antiquum fragmentum ex Codice Vaticano editum*, Romae, 1827.
11. S. NICETAE EPISCOPI AQUILEIENSIS, *De ratione fidei, De Spiritus Sancti potentia, De diversis appellationibus D. N. Jesu Christo convenientibus, Explanatio Symboli, Fragmenta sex*, în *PL 52*, col. 837-876.
12. S. NICETAS AQUILEIENSIS, *De diversis appellationibus D. N. Iesu Christo convenientibus*, în *PL 52*, col. 863-866.

13. S. NICETIUS EPISCOPUS TREVIRENSIS, *Opusculum De Vigiliis servorum Dei, Opusculum De Psalmodiae bono*, în *PL* 68, col. 361-376.
14. TÜRNER Cuthbert Hamilton, „Niceta of Remesiana II. De psalmodiae bono” în *Journal of Theological Studies*, vol. os – 24, 25 April 1923, pp. 225-252.
15. TÜRNER Cuthbert Hamilton, „Niceta of Remesiana I. De vigiliis and De psalmodiae bono list of manuscripts cited”, în *Journal of Theological Studies*, vol. os – 22, 4 July 1921, pp. 305-320.

Operele Sfântului Niceta de Remesiana – ediții în limba română

1. ALEXE Ștefan C., NICETA DE REMESIANA, *Despre credința creștină ortodoxă*, în *Mitropolia Olteniei*, XXV (1973), nr. 9-10, pp. 783-787.
2. ALEXE Ștefan C., NICETA DE REMESIANA, *Despre diferitele numiri ale Domnului nostru Iisus Hristos*, în *Mitropolia Olteniei*, XXV (1973), nr. 7-8, pp. 587-588.
3. ALEXE Ștefan C., NICETA DE REMESIANA, *Despre Duhul Sfânt*, în *Mitropolia Olteniei*, XXV (1973), nr. 11-12, pp. 970-980.
4. ALEXE Ștefan C., NICETA DE REMESIANA, *Despre folosul cântării de psalmi*, în *Mitropolia Olteniei*, XXVI (1974), nr. 7-8, pp. 622-628.
5. ALEXE Ștefan C., NICETA DE REMESIANA, *Despre privegherea creștinilor*, în *Mitropolia Olteniei*, XXVI (1974), nr. 3-4, pp. 294-299.
6. ALEXE Ștefan C., NICETA DE REMESIANA, *Despre Simbolul de credință*, în *Mitropolia Olteniei*, XXVI (1974), nr. 1-2, pp. 63-69.
7. ENĂCEANU Ghenadie, *Te Deum laudamus*, în *Biserica Ortodoxă Română*, VIII (1884), nr. 11, pp. 835-836.
8. NICETA DE REMESIANA, *Opere*, Traducere din limba latină, introducere și note de Ovidiu Pop, Ed. Sophia, București, 2009.
9. POPESCU Nicolae M., „De la priveghere la privighetoare”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXI (1943), nr. 4-6, pp. 207-224.
10. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Din operele Sfântului Nichita: *Despre credință*”, în *Vestitorul*, II (1926), nr. 12, pp. 4-7.
11. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Nichita Remesianul, *Despre folosul cântării (I)*”, în *Vestitorul*, V (1929), nr. 1, pp. 6-8.
12. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Nichita Remesianul, *Despre folosul cântării (II)*”, în *Vestitorul*, V (1929), nr. 2, pp. 7-8.
13. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Nichita Remesianul, *Despre privegherile slugilor lui Dumnezeu*”, în *Vestitorul*, IV (1928), nr. 24, pp. 8-11.
14. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Nichita Remesianul, *Despre Simbolul credinții*”, în *Vestitorul*, IV (1928), nr. 23, pp. 5-7.
15. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Sfântul Nichita de Remeziana. La 15 veacuri de la moartea lui, *De diversis appellationibus*”, în *Cultura Creștină*, XIII (1924), nr. 6, pp. 173-177.
16. TĂUTU Aloisiu Ludovic, *Sfântul Niceta de Remesiana*, Ed. Logos '94, Oradea, 1995.

Dicționare și Enciclopedii

1. AMANN E., *Nicéas de Rémésiana*, în *Dictionnaire de Théologie Catholique*, vol. 11, I, Paris, 1931.
2. BRANIȘTE Ene, BRANIȘTE Ecaterina, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Ed. Diecezană, Caransebeș, 2001.
3. COLEMAN Ambrose, *Felix of Nola*, în *The Catholic Encyclopedia*, vol. 6, New York, 1909.
4. DAICONOVICI Corneliu, *Enciclopedia română*, vol. III, Ed. și Tiparul lui W. Krafft, Sibiu, 1904.
5. *Dicționar de muzică bisericească românească*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013.
6. GRENZ Stanley J., GURETZKI David, NORDLING Cherith, *Dicționar de termeni teologici*, Ed. Logos, Cluj-Napoca, 2005.
7. PARENTE Pietro, PIOLANTI Antonio, GAROFALO Salvatore, *Diccionario de Teología Dogmática*, Version del italiano por Francisco Navarro, Editorial Litúrgica Española, Barcelona, 1955.
8. PĂCURARIU Mircea, *Dicționarul teologilor români*, Ediția a II-a, Ed. Enciclopedică, București, 2002.
9. PREDA Emil, *Dicționar al sfinților ortodocși*, Ed. Lucman, București, 2000.
10. RUS Remus, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Ed. Lidia, București, 2003.
11. SWAIN Joseph Peter, *Historical Dictionary of Sacred Music*, The Scarecrow Press, Inc., Oxford, 2006.
12. TIMUȘ Gherasim, *Dicționar aghiografic cuprinzând pe scurt Viețile Sfinților*, Ed. Tipografia Cărților Bisericești, București, 1898.
13. TUDOR Dumitru, *Enciclopedia civilizațiilor romane*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
14. WHITE W. JR., *Magnificat*, în *Enciclopédia da Biblia*, vol. 4, Ed. Cultura Cristă, São Paulo, 2008.

Cărți de cult

1. *CARTE DE TEDEUM*, Tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1973.
2. *LITURGHIER*, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012.
3. *MINEIUL PE IUNIE*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2012.
4. *MINEIUL PE SEPTEMBRIE*, Ediția a V-a, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1984.

5. *MOLITFELNIC*, Publicat cu aprobarea Sfântului Sinod și binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013.
6. *SLUJBA ÎNVIERII • CARTE DE TEDEUM*, Tipărite cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
7. *VIAȚA ȘI ACATISTUL SFÂNTULUI IERARH NICETA DE REMESIANA (24 IUNIE)*, Coord. Chiril Lovin, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013.

Lucrări de specialitate

1. ALBERICO Giuseppe, *Historia de los Concilios Ecumenicos*, Ediciones Sígueme, Salamanca, 1993.
2. ALEXE Ștefan C., „Sfântul Niceta de Remesiana și ecumenicitatea patristică din secolele IV și V”, în *Studii Teologice*, XXI (1969), nr. 7-8, p. 455 (Teză de Doctorat).
3. ALEXE Ștefan C., *Sfântul Niceta Remesianul*, în vol. *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, Lucrare alcătuită din încredințarea Sfântului Sinod sub directa purtare de grijă a Înalț Prea Sfințitului Nestor, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
4. AUGUSTINUS Paul, *Sancti Nicetae Remesiane civitatis episcopi et Romanorum apostoli vita et doctrina*, Roma, 1934.
5. BASARAB Mircea, *Biserica în dialog. Studii biblice*. Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2009.
6. BĂJĂU Constantin I., *Patrologie*, Reprografia Universității din Craiova, Craiova, 2000.
7. BĂLAN Ioanichie, *Patericul românesc*, Ediția a V-a, Ed. Mănăstirea Sihăstria, 2005.
8. BĂRBULESCU Mihai, DELETANT Dennis, HITCHINS Keith, PAPACOSTEA Șerban, TEODOR Pompiliu, *Istoria României*, Ediție revăzută și adăugită, Ed. Corint, București, 2012.
9. BOBRINSKOY Boris, *Taina Bisericii*, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2002.
10. BOTA Ioan M., *Istoria Bisericii Universale și a Bisericii Românești de la origini până astăzi*, Ediția a II-a, Ed. Viața creștină, Cluj-Napoca, 2003.
11. BRANIȘTE Ene, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Ediția a IV-a, Ed. Partener, Galați, 2008.
12. BRANIȘTE Ene, *Liturgica specială*, Ediția a IV-a, Ed. Lumea Credenței, București, 2005.
13. BRÂNCUȘI Petre, *George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești*, Ed. Muzicală, București, 1976.
14. BRÎNZEU Nicolae, *Noțiuni de Istorie, Liturgică și Constituție. Manual de religie pentru clasa IV. a școlilor secundare și pentru învățământul profesional*, Ediția a II-a, Ed. Tipografia Husvéth și Hoffer, Lugoj, 1927.
15. BROWN Peter, *Cultul sfinților*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1995.
16. BURN Andrew Ewbanc, *Niceta of Remesiana. His life and works*, Cambridge, 1905.

17. BUTLER Alban, *Vidas de los Santos*, vol. I, Traducida y adaptada al español por Wifredo Guinea, México, 1965.
18. BUZAȘI Ion, *Poezia religioasă românească*, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011.
19. CAIRNS Earle E., *Creștinismul de-a lungul secolelor. O istorie a bisericii creștine*, Ed. Cartea Creștină, Oradea, 2007.
20. *Calendarul tuturor sfinților de peste an și locurile din Italia unde se pot cinsti moaștele lor - 2014*, Realizat cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, Roma, 2014.
21. CAVALLERA F., *La doctrine de Saint Augustin sur l'Ésprit-Saint á propos de De Trinitate*, în vol. *Recherches de Théologie ancienne et medieval*, Louvain, 1930.
22. CAYRÉ F., *Précis de Patrologie*, Ediția a II-a, vol. I, Paris, Tournai, Rome, 1927.
23. CIOBANU Ștefan, *Istoria Literaturii Române vechi*, vol. I, Ed. Imprimeria Națională, București, 1947.
24. CIZEK Eugen, *Istoria Romei*, Ed. Paideia, București, 2002.
25. COMAN Ioan G., „*Și Cuvântul trup S-a făcut*”, Ed. Mitropolia Banatului, Timișoara 1993.
26. COMAN Ioan G., *Patrologie*, Ed. Sfânta Mănăstire Derwent, 2000.
27. COMAN Ioan G., *Scriitori bisericești din epoca străromână*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
28. CONSTANTINESCU Grigore, BOGA Irina, *O călătorie prin istoria muzicii*, Ediția a II-a, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2008.
29. CONSTANTINIU Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2014.
30. CUCU Ștefan, *Literatura latină creștină de la Tertullian la Fericitul Augustin*, Ed. „Ovidius” University Press, Constanța, 2003.
31. DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Teologie și spiritualitate*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010.
32. DANIELÉLOU Jean, *Biserica primară (De la origini până la sfârșitul secolului al treilea)*, Traducere din limba franceză de George Scrima, Ed. Herald, București, 2008.
33. DIACONESCU Mihail, *Antologie de literatură dacoromană, Texte comentate*, Ed. Corifeu, București, 2003.
34. DIACONESCU Mihail, *Istoria literaturii dacoromane*, Ed. Alcor Edimpex, București, 1999.
35. DINU Adrian Lucian, *Maica Domnului în teologia Sfinților Părinți*, Ed. Trinitas, Iași, 2004.
36. DOBRESCU Nicolae, *Introducerea creștinismului la Români*, în vol. *Cursurile de vară din Vălenii de Munte*, II (1909), Vălenii de Munte, 1910.
37. DUMITRAȘCU Nicu, *Hristologia Sfântului Atanasie cel Mare în contextul controverselor ariene și post-ariene*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 1999.
38. DUQUOC Christian, *Cristologia. Ensayo dogmatico sobre Jesus de Nazaret el Mesias*, Ediciones Sigueme, Salamanca, 1974.

39. ERBICEANU Constantin, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a Catedralei Mitropolitane din Iași, urmată de o serie de documente, de facsimile și de portrete privitoare la Istoria Națională și Bisericească a Românilor*, Ed. Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1888.
40. EVANS Arthur J., *Ancient Illyria, an archaeological exploration*, Ed. I. B. Tauris, London – New-York, 2006.
41. FELEA Ilarion, *Pocăința*, Ed. Scara, București, 2000.
42. FLOCA Ioan N., *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, 1991.
43. FLORU Ion S., *Istoria Românilor pentru cursul superior de liceu*, Ediția a V-a, Ed. Librăriei SOCEC & Co., S. A., București, 1930.
44. GABOR Adrian, *Biserică și Stat în timpul lui Teodosie cel Mare*, Ed. Bizantină, București, [2003?].
45. GEORGESCU Ioan, *Istoria Bisericii creștine universale cu deosebită privire la trecutul bisericii românești unite cu Roma*, Ediția a III-a, Ed. Tipografia Seminarului Teologic Greco-Catolic, Blaj, 1931.
46. GERANDO DI NOLA, *Lo Spirito Sancto nella testimonianza dei Padri e degli Scrittori cristiani (I-V sec.)*, Introduzione a cura di Lorenzo Datrino, Città Nuova, Roma, 1999.
47. GHARIB Georges, TONIOLO Ermanno M., GAMBERGO Luigi, GERARDO di Nola, *Testi mariani del primo millennio*, vol. III, Direzione e coordinamento di Luigi Gambero, Città Nuova Editrice, Roma, 1990.
48. GIURESCU Constantin C., GIURESCU Dinu C., *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Ed. Albatroz, București, 1971.
49. GIURESCU Constantin C., *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până la moartea lui Alexandru cel Bun (1432)*, Ediția a V-a, Ed. Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1946.
50. GRANADO Carmelo, *Los mil nombres de Jesús. Textos espirituales de los primeros siglos*, Ed. Narcea, Madrid, 1988.
51. GUȘĂ Ștefan, *Influența Sfântului Vasile cel Mare asupra monahismului românesc*, Ed. Vasiliana '98, Iași, 2007.
52. GUȘETOIU Dumitru, *Probleme de istorie națională*, Ed. Tipografia „Gutenberg”, Râmnicu – Vâlcea, 1936.
53. HEFELE Charles Joseph, *A History of the Councils of the Church, from the Original Documents, A.D. 326 to A.D. 429*, vol. II, Translated by Henry N. Oxsenham, Edinburgh: T. & T. Clark, 1876.
54. HERTLING Ludwig, *Istoria Bisericii*, Ediție îngrijită și traducere de Emil Dumea, Ed. Ars Longa, Iași, 1998.
55. HÜMPEL Ernst, *Nicetas, Bischof von Remesiana*, Bonn, 1895.
56. ICA Ioan jr., *Canonul Ortodoxiei*, vol. I, Ed. Deisis/Stavropoleos, Sibiu, 2008.
57. IONESCU Gheorghe M., *Istoria Bisericii Românilor din Dacia Traiană, 44 – 678, p. Christ.*, vol. I, Ed. Universală, București, 1906.

58. IORGA Nicolae, *Cărți reprezentative în viața omenirii*, Ediția a II-a, vol. I, Ed. Tip. „România Nouă”, București, 1924.
59. IORGA Nicolae, *Istoria Românilor*, vol. II, București, 1936.
60. IORGA Nicolae, *Istoria vieții bizantine*, Traducere de Maria Holban, Ed. Enciclopedică Română, București, 1974.
61. ISĂROIU Ion, *Cântarea psalmilor și cântarea imnelor în biserica creștină primară*, în vol. *Preotul Compozitor Gheorghe Șoima (1911-1985). Simpozionul Național de Muzicologie, Sibiu, 4 decembrie 2010*, Ediție îngrijită de Vasile Grăjdian, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2010.
62. ISTVÁN Fábíán, *Imperiul și Barbaricum: relațiile politice militare și ideologice ale teritoriilor de la nordul Dunării de Jos cu Imperiul Roman (sec. IV-VII)*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2008.
63. ITU Ion, *Primii noștri poeți*, Ed. Orientul latin, Brașov, 1994.
64. LAGRANGE François, *Histoire de Saint Paulin de Nole*, vol. I și II, Ed. Libraire Poussielgue Frères, Paris, 1881.
65. LAPORTE Jean, *Părinții Latini ai Bisericii*, Traducere din limba franceză de Diana Rusu, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2009.
66. LARCHET Jean Claude, *Viața sacramentală*, Ed. Basilica, București, 2015.
67. LLORCA Bernardino, *Manual de Historia Eclesiástica*, Tercera Edición, Ed. LABOR S.A., Madrid, 1951.
68. LUPU Nicolae, *Originea Românilor*, București, 1941.
69. LUPU Nicolae, *Religia strămoșilor din timpurile cele mai vechi, până la căderea imperiului Asaneștilor din Peninsula Balcanică (1250)*, Ed. Tipografia Seminarului Greco-Catolic, Blaj, 1935.
70. MACREA Mihail, *Viața în Dacia Romană*, Ed. Științifică, București, 1969.
71. MAIOR Petru, *Istoria Bisericii Românilor*, Ediție îngrijită și studiu introductiv de Ioan Chindriș, Ed. Viitorul Românesc, București, 1995.
72. MATEOS Juan, *Celebrarea cuvântului în liturghia bizantină*, Traducere și note de Cezar Login, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2007.
73. METEȘ Ștefan, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, vol. I, Ediția a II-a, Ed. Librăriei Arhidiecezane, Sibiu, 1935.
74. MILAȘ Nicodim, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. II, Ed. Tipografia Diecezană, Arad, 1934.
75. MOLDOVEANU Nicu, *Istoria muzicii bisericești la români*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010.
76. MOMBRIUS Boninus, *Sanctuarium seu Vitae Sanctorum*, vol. I, Paris, 1910.
77. MURA Gaspare, *La teologia dei Padri. Testi dei padre latini greci orientali scelti e ordinati per temi*, vol. 5, Editrice Città Nuova, Roma, 1976.
78. NEGRESCU Dan, *Patristica Perennia. Părinți de limbă latină*, Ed. Universității de Vest, Timișoara, 2004.
79. NISTOR Ion I., *Istoria Românilor*, vol. I, Ed. Biblioteca Bucureștilor, București, 2002.

80. PAGI A., *Critica historico-chronologica in unuversos Annales ecclesiasticos eminentissimi Cesaris cardinalia Baronni*, vol. II, Antverpiae, 1727.
81. PATIN Wilhelm August, *Niceta, Bischof von Remesiana als Schriftsteller und Theologe*, München, 1909.
82. PĂCURARIU Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe române, București, 1980.
83. PĂCURARIU Mircea, *Sfinții daco-romani și români*, Ediția a III-a, Ed. Trinitas, București, 2007.
84. PĂTRAȘCU Damian Gheorghe, *Patrologie și Patristică, secolele IV-V*, vol. III, Ed. Serafica, Roman, 2008.
85. PĂTRAȘCU Damian Gheorghe, *Patrologie și Patristică, secolele IV-V*, vol. II, Ed. Serafica, Roman, 2008.
86. PIPPIDI Dionisie M., *Niceta din Remesiana și originile creștinismului daco-roman*, în vol. *Contribuții epigrafice la istoria veche a României*, Ediția a II-a, Ed. Științifică, București, 1967.
87. POP Ovidiu, *Latina secolelor al IV-lea și al V-lea, cu aplicație la Sfântul Niceta de Remesiana*, în vol. *Timp și spațiu – o abordare din perspectiva științelor umaniste*, Ed. Universității din București, 2006.
88. POP Ovidiu, *Sfântul Niceta de Remesiana-Monografie*, Ed. Universității din București, București, 2007 (Teză de Doctorat).
89. POPOVICI Eusebiu, *Istoria Bisericească Universală și Statistică Bisericească*, Traducere de Atanasie Mironescu, Ediția a II-a, Ed. Tipografia Cărților Bisericești, București, 1926.
90. PROTASE Dumitru, SUCEVEANU Alexandru, *Istoria Românilor*, vol. II, Ed. Enciclopedică, București, 2001.
91. RĂMUREANU Ioan, ȘESAN Milan, BODOGAE Teodor, *Istoria Bisericii Universale*, vol. I, Ediția a III-a, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
92. RUSCU Dan, *Un mit al originilor în istoriografia Greco-Catolică: Sfântul Niceta din Remesiana*, în vol. *Istoria culturii, Cultura Istoriei, Omagiu Profesorului Doru Radosav la vârsta de 60 de ani*, Ed. Argonaut, Cluj.Napoca, 2010.
93. SCHMEMANN Alexander, *Din apă și din duh. Un studiu liturgic al Botezului*, Traducere din limba engleză și prefață de Alexandru Mihăilă, Ed. Sophia, București, 2009.
94. SCHMEMANN Alexander, *Euharistia – Taina Împărăției*, Traducere de Boris Răduleanu, Ed. Anastasia, București, 1993.
95. SCRIBAN Filaret, *Istoria bisericească a românilor pe scurtu*, Ed. Tipografia Adolf Bermann, Iași, 1871.
96. SENJAK Zoran, *Niceta von Remesiana. Christliche Unterweisung und christliches Leben im spätantiken Dacien*, Freiburg i. Br., 1975 (Teză de Doctorat).
97. SESBOÛÉ Bemard, *Histoire des dogmes*, Tom. I, Ed. Desclée, Paris, 1994.

98. SOROCEANU Alina, *Niceta von Remesiana. Seelsorge und Kirchenpolitik im spätantiken unteren Donauraum*, în col. *Zivilisationen & Geschichte*, vol. 23, Ed. Peter Lang, Frankfurt am Main, 2013 (Teză de Doctorat).
99. STAN Liviu, *Sfinții români*, Ed. Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1945.
100. STĂNESCU Dumitru, *Vechile episcopii la români*, Ed. „Ancora” S. Benvenisti & Co., București, 1927.
101. STĂNILOAE Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997.
102. STELLA Francesco, *Poesia e Teologia. L'Occidente latino tra IV e VIII secolo*, vol. I, Ed. Jaca Book, Milano, 2001.
103. STOIANOV Carmen, MARINESCU Mihaela, *Istoria Muzicii Universale*, Ediția a II-a, Ed. Fundației România de Mâine, București, 2009.
104. SUCIU Vasile, *Teologia Dogmatică Fundamentală. Tradițiunea și Biserica*, Ediția a II-a, vol. II, Ed. Tipografia Seminarului Greco-Catolic, Blaj, 1927.
105. ȘINCAI Gheorghe, *Cronica românilor*, vol. I, Ediție îngrijită de Florea Fugariu, prefață, tabel cronologic și note de Manole Neagoe, Ed. Minerva, București, 1978.
106. ȘTEFĂNESCU Melchisedec, *Tratat despre cinstirea și închinarea icoanelor*, Ed. Partener, Galați, 2010.
107. TAFT Robert F., *Ritul Bizantin*, Traducere din limba engleză de Dumitru Vanca și Alin Mehes, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2008.
108. TROUT Dennis E., *Paulinus of Nola. Life, Letters and Poems*, California, 1999.
109. TYCIAK Julius, *Teologia imnelor bizantine. Perspectivele teologice ale liturghiei bizantine*, Traducere, studiu introductiv, adaptare și note de Mircea Oros, Ed. Studia, Cluj-Napoca, 2009.
110. VINTILESCU Petre, *Poezia immografică*, Ediția a II-a, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2005.
111. VLAHOS Ierotei, Mitropolit de Nafpaktos, *Monahismul ortodox ca viață profetică, apostolică și martirică*, Traducere de monahul Calist, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2005.
112. VOICU Constantin, *Botezul în tradiția patristică*, Ed. Agnos, Sibiu, 2011.
113. VOICU Constantin, *Patrologie*, vol. I, Ed. Basilica, București, 2009.
114. VOICU Constantin, *Patrologie*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2009.
115. VORNICESCU Nestor, *Primele scrieri patristice în literatura noastră, sec. IV-XVI*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1984.
116. VULPE Radu, *Histoire ancienne de la Dobroudja*, București, 1935.
117. ZEILLER Jacques, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*, Roma, 1967.

Studii și articole

1. „Act Sinodal al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române privind canonizarea unor Sfinți Români”, în *Biserica Ortodoxă Română*, CX (1992), nr. 7-10, pp. 7-17.
2. ADAM Domin, „Cântarea Bisericii noastre ortodoxe”, în *Altarul Reîntregirii*, XI (2006), nr. 1, pp. 131-187.
3. ALBERT Ovidiu, „Nicetas von Remesiana als «missionar»”, în *Studia Antiqua et Archaeologica*, IX, Iași, 2003, pp. 359-372.
4. ALEXE Ștefan C., „1600 de ani de la moartea Sfântului Sava”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XC (1972), nr. 5-6, pp. 556-568.
5. ALEXE Ștefan C., „Concepția Fericitului Augustin despre păcat și har”, în *Studii Teologice*, VIII (1956), nr. 5-6, pp. 330-348.
6. ALEXE Ștefan C., „Foloasele cântării bisericești în comun după Sfântul Niceta de Remesiana”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXXV (1957), nr. 1-2, pp. 165-182.
7. ALEXE Ștefan C., „Imnul «Te Deum» și creștinismul românesc”, în *Îndrumător Bisericesc*, Buzău, nr. 2, 1983, pp. 91-93.
8. ALEXE Ștefan C., „Sfântul Vasile cel Mare și creștinismul românesc în secolul al IV-lea”, în *Studia Basiliana*, vol. II, Ediția a II-a, revăzută, adăugită și îngrijită de Emilian Popescu și Adrian Marinescu, Ed. *Basilica*, București, 2009, pp. 49-59.
9. AMMERBAUER Helena Junod, „Les constructions de Nole et l'esthétique de Saint Paulin”, în *Revue d'etudes Augustiniennes et Patristiques*, vol. 24, 1978, nr. 1-2, pp. 22-57.
10. BARNEA Ion, „Pippidi, D. M., *Niceta di Remesiana e le origini del cristianesimo daco-romano*”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXVI (1948), nr. 1-2, pp. 91-92 (Recenzie).
11. BARNS Thomas, „The *Magnificat* in Niceta of Remesiana and Cyril of Jerusalem”, în *The Journal of Theological Studies*, vol. VII, 1906, pp. 449-453.
12. BĂLAN Nicolae, „Sfântul Ioan Gură de Aur”, în *Revista Teologică*, I (1907), nr. 11, pp. 389-403.
13. BĂNESCU Nicolae, „Pr. Nicolae M. Popescu, De la priveghere la privighetoare, București, 1943”, în *Revista Istorică*, vol. XXIX, (1943), nr. 7-12, p. 296 (Recenzie).
14. BEL Valer, „Iisus Hristos, Lumina Lumii”, în *Tabor*, IX (2015), nr. 7, pp. 15-19.
15. BIANCO Maria Grazia, „Niceta di Remesiana e il Te Deum.”, în...*Per accendere la scintilla dell'anima...*, (2013), pp. 981-995.
16. BLASEN Philippe Henri, „Niceta of Remesiana, a Missionary in Dacia and a Father of the Romanian Churches? Rereading Paulinus of Nola, Ghenadius of Massilia and Ovid”, în *Studia Universitatis "Babeș Bolyai". Theologia Catholica*, vol. 57, (2012), nr. 1-2, pp. 39-49.
17. BULEA I., „Preot Dr. Liviu Stan – Sfinții români”, în *Foaia Diecezană*, LXI (1946), nr. 7-8, pp. 4-5 (Recenzie).

18. BUZESCU Nicolae, „Titlurile (denumirile) lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, la Origen”, în *Mitropolia Olteniei*, XXXIV (1982), nr. 10-12, pp. 674-688.
19. CÂMPIANU Iosif, „În zilele lui Pilat din Pont...”, în *Foaia Diecezană*, L (1935), nr. 17, pp. 7-8.
20. Chiril LOVIN, „Sfinți Români în calendarul liturgic al altor biserici ortodoxe”, în *Ortodoxia*, VI (2014), nr. 3, pp. 106-117.
21. CHIRVASIE Ioan, „Învățătura despre Sfântul Duh la Sfântul Vasile cel Mare”, în *Studii Teologice*, X (1958), nr. 7-8, pp. 675-684.
22. COJOC Marin, „Dispute religioase în sudul Dunării în sec. IV-V”, în *Biserica Ortodoxă Română*, CXXI (2003), nr. 1-6, pp. 602-615.
23. COMAN Ioan G., „Aria misionară a Sfântului Niceta de Remesiana”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXVI (1948), nr. 5-8, pp. 337-356.
24. COMAN Ioan G., „Elementele demonstrației în tratatul «Despre Sfântul Duh» al Sfântului Vasile cel Mare”, în *Studii Teologice*, XVI (1964), nr. 5-6, pp. 275-302.
25. COMAN Ioan G., „Misionari creștini în Scythia-Minor și Dacia în secolele III-VI”, în *Mitropolia Olteniei*, XXXI (1979), nr. 4-6, pp. 255-276.
26. COMAN Ioan G., „Operele literare ale Sfântului Niceta de Remesiana”, în *Studii Teologice*, IX (1957), nr. 3-4, pp. 200-232.
27. CONSTANTINESCU N. A., „Noua Istorie a Românilor de Nicolae Iorga”, în *Revista Istorică*, XXIII (1937), nr. 4-6, pp. 105-122 (Recenzie).
28. CORNIȚESCU Constantin, „Fericitul Augustin despre Sfântul Duh”, în *Studii Teologice*, XVII (1965), nr. 5-6, pp. 334-344.
29. COSMA Octavian Lazăr, „Muzica lui Niceta de Remesiana”, în *Noi Tracii*, XVIII (1989), nr. 180, pp. 1-6.
30. COTOȘMAN Gheorghe, „Limba liturgică în Biserica românească din Banat”, în *Foaia Diecezană*, LXI (1946), nr. 44-45, pp. 2-4.
31. DIACONESCU Traian, „Sf. Paulinus de Nola, Carmen XVII, Studiu introductiv”, în *Studii Teologice*, IV (2008), nr. 4, pp. 237-242.
32. DICULESCU Constantin C., „Contribuție la vechimea creștinismului în Dacia. Din istoria religioasă a gepizilor”, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, vol. 3, (1924-1925), Cluj, 1926, pp. 356-376.
33. DÎNCĂ Lucian, „Definirea dogmatică a credinței în dumnezeirea lui Iisus Cristos: „Cazul lui Arie” la conciliul din Niceea, în 325”, în *Caietele Institutului Catolic*, XI (2012), nr. 1-2 (19-20), pp. 73-89.
34. DUMEA Cristian, „Fundamente filosofice ale muzicii în antichitatea clasică”, în *Caietele Institutului Catolic*, IX (2010), nr. 2 (16), pp. 203-227.
35. ENĂCEANU Ghenadie, „Un Sbornic. Istoria Te-deumurilor în Biserica creștină și specialmente în cea română”, în *Biserica Ortodoxă Română*, VIII (1884), nr. 11, pp. 830-850.
36. FLOCA Ioan N., „Canoanele Sinodului de la Sardica”, în *Studii Teologice*, XXIII (1971), nr. 9-10, pp. 720-726.

37. FLOREA PETRONIU, „Pilat din Pont. Pastorală la Învierea Domnului – 2015”, în *Tabor*, IX (2015), nr. 4, pp. 13-16.
38. GAȘPAR Iustin, „Sinodul al II-lea Ecumenic din Constantinopole (381) și viața creștină din Scythia Minor-Dobrogea de astăzi”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LVII (1981), nr. 4-6, pp. 272-278.
39. GUDEA Nicolae, „Prăbușirea apărării romane de frontieră la Dunărea de Mijloc și de Jos după 378 cu privire specială la Dacia Ripensis”, în *Revista Bistriței*, vol. 23, 2009, pp. 85-103.
40. ICĂ Ioan, „Doctrina Fericitului Augustin despre Sfânta Treime după tratatul „De Trinitate”, în *Studii Teologice*, XIII (1961), nr. 3-4, pp. 166-188.
41. IOAN RĂMUREANU, „Lupta Ortodoxiei contra arianismului de la Sinodul I ecumenic până la moartea lui Arie”, în *Studii Teologice*, XIII (1961), nr. 1-2, pp. 13-31.
42. Ioan RĂMUREANU, „Sinoadele de la Sirmium dintre anii 348-358. Condamnarea lui Fotin de Sirmium”, în *Studii Teologice*, XV (1963), nr. 5-6, pp. 266-316.
43. IOAN RĂMUREANU, „Sinodul I ecumenic de la Niceea din 325. Condamnarea ereziei lui Arie. Simbolul niceean”, în *Studii Teologice*, XXIX (1977), nr. 1-2, pp. 15-60.
44. IONESCU Ioan, „Pomenirea Sfântului martir Sava Gotul”, în *Mitropolia Olteniei*, XXIV (1972), nr. 3-4, pp. 180-193.
45. IRINEU, Mitropolitul Olteniei, „Responsabilitatea episcopului față de harul arhieriei sale și față de hirotoniții săi”, în *Almanah Bisericesc – Episcopia Giurgiului*, 2011, Ed. Episcopiei Giurgiului, pp. 75-91.
46. IULIAN Șchiopu A., „Rânduiala și explicarea slujbei Botezului și a Mirungerii la Sfântul Ambrozie al Milanului și la Teodor de Mopsuestia”, în *Studii Teologice*, XX (1968), nr. 7-8, pp. 543-557.
47. JACOBÉ François, „L'origine du Magnificat”, în *Revue d'Histoire et de Littérature Religieuses*, tom. II, 1897, Paris, pp. 424-432.
48. LASCU Nicolae, „Periodul întunecat în istoria românilor”, în *Biserica Ortodoxă Română*, IX (1885), nr. 9, pp. 696-709.
49. LAURENTIN R., „Traces d'allusions étymologiques en Luc 1-2”, în *Biblica*, 38, 1957, pp. 1-23.
50. LAZĂR Liviu, „Împăratul Constantin cel Mare și Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325)”, în *Mitropolia Olteniei*, LXI (2009), nr. 5-8, pp. 150-157.
51. Lisseanu G. Popa, „Limba română în izvoarele istorice medievale”, în *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Literare*, Seria III, Tomul IX, (1938-1940), București, 1941, pp. 259-315.
52. Litzica C., „Contribuțiuni la topografia balcanică în Evul Mediu. Procopie din Cesarea”, în *Ioan Neculce*, Fascicola 6, (1926-1927), Ed. Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, Iași, 1927, pp. 1-84.
53. LUPȘA Ștefan, „Dr. Nicolae LUPU, Religia strămoșilor...”, în *Revista Teologică*, XXVIII (1938), nr. 7-8, pp. 341-355 (Recenzie).
54. LUPȘA Ștefan, „Dr. Nicolae LUPU, Religia strămoșilor...”, în *Revista Teologică*, XXVIII (1938), nr. 9, pp. 397-410 (Recenzie).

55. LUPȘA Ștefan, „Suferințele Sfântului Ioan Gură de Aur, pe scaunul patriarhal din Constantinopole”, în *Revista Teologică*, XXIII (1933), nr. 1-2, pp. 17-34.
56. LUPU Nicolae, „Sfântul Niceta din Remesiana. Câteva însemnări pe marginea unei chestiuni istorice controversate”, în *Unirea*, XXXVII (1927), nr. 43, pp. 2-3.
57. LUPU Nicolae, „Sfântul Niceta din Remesiana. Câteva însemnări pe marginea unei chestiuni istorice controversate”, în *Unirea*, XXXVII (1927), nr. 44, pp. 2-3.
58. MAIOR Iuliu, „Grăunțe sufletești. Cine ne-a încreștinat pe noi Românii”, în *Unirea Poporului*, X (1928), nr. 22, pp. 2-3.
59. MANGÎRU B., „Constantinopolul”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XXXVI (1912), nr. 8, pp. 759-767.
60. MATEI Zaharia, „Necesitatea respectării regulilor de interpretare a cântării bisericești după *De psalmodiae bono* a Sfântului Niceta de Remesiana”, în *Almanah Bisericesc al Episcopiei Giurgiului*, 2011, pp. 108-123.
61. MIHĂESCU Haralambie, „La diffusion de la langue latine dans le sud-est de l'Europe”, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, tome XI, nr. 3, 1973, pp. 423-441.
62. MIHĂESCU Haralambie, „Niceta von Remesiana: Introductio ad competentes, Frühchristliche aus Dacien”, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, Tom. VII, (1969), nr. 2, pp. 423-426 (Recenzie).
63. MOCANU Petre, „Răspândirea creștinismului – între act politic și misiune sacră”, în *Revista de Științe Politice*, 2008, nr. 18-19, pp. 139-148.
64. MOLDOVEANU Nicu, „Sfântul Vasile cel Mare și muzica bisericească”, în *Studia Basiliana*, vol. I, Ediția a II-a, revăzută, adăugită și îngrijită de Emilian Popescu și Adrian Marinescu, Ed. *Basilica* a Patriarhiei Române, București, 2009, pp. 523-524.
65. MORIN Dom Germain, „L'«Epistula ad virginem lapsam» de la collection de Corbie. Opusculé inédit de la fin du IV e siècle”, în *Revue Bénédictine*, nr. 14, 1897, pp. 193-202.
66. MORIN Dom Germain, „L'auteur du *Te Deum*”, în *Revue Bénédictine*, nr. 7, 1890, pp. 151-159.
67. MORIN Dom Germain, „Nouvelles recherches sur l'auteur du *Te Deum*”, în *Revue Bénédictine*, nr. 11, 1894, pp. 49-77.
68. NAZZARO Antonio V., „Paolino di Nola e il pellegrinaggio al Santuario di san Felice”, în *Koinonia*, 55 (2011), pp. 197-226.
69. NĂSTUREL Petre, „Les actes de Saint Sabas le Goth”, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, vol. 7, 1969, nr. 1, pp. 175-185.
70. NICOLAE Gheorghe A., „Învățătura despre Sfântul Duh din tratatul «De Spiritus Sancti potentia» al Sfântului Niceta de Remesiana”, în *Ortodoxia*, XVI (1946), nr. 2, pp. 240-248.
71. NIȘCOVEANU Mircea, „Învățătura Sfântului Ambrozie despre Duhul Sfânt”, în *Studii Teologice*, XVI (1964), nr. 7-8, pp. 458-468.
72. PĂCURARIU Mircea, „Ștefan C. Alexe, Sfântul Niceta de Remesiana și ecumenicitatea patristică din secolele IV-V. Teză de doctorat în Teologie, București, 1969, 141 pp. (Extras din „Studii Teologice”, an. XXI, nr. 7-8, 1969)”, în *Mitropolia Ardealului*, XV (1970), nr. 7-8, pp. 558-560 (Recenzie).

73. PETROVIĆ Vladimir P., FILIPOVIĆ Vojislav, „Epigraphic and Archaeological Evidence Contributing to Identifying the Location and Character of Timacum Maius”, în *Balkanica*, XLIV, Belgrade, (2013), pp. 35-49.
74. POP Irineu-BISTRITĂNEANUL, „Monahismul - Școală a jertfei și sfințeniei”, în *Anuar*, vol. V, 1998-2000, Ed. Arhidiecezana, Cluj-Napoca, 2000, pp. 161-168.
75. POP Ovidiu, „Elemente ale cotidianului în opera Sfântului Niceta de Remesiana”, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea din București*, Ed. Universității din București, 2007, pp. 487-498.
76. POP Ovidiu, „Hymnus Te Deum laudamus *Pe Tine Dumnezeule Te laudăm*”, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea București*, Ed. Universității din București, 2006, pp. 601-610.
77. POPA Irineu, „Învățătura Sfântului Atanasie cel Mare despre Sfântul Duh”, în *Mitropolia Olteniei*, XL (1988), nr. 3, pp. 16-29.
78. POPESCU Ion, „Persoana și lucrarea Sfântului Duh în scrierea Sfântului Vasile cel Mare, De Spiritu Sancto”, în *Studii Teologice*, XLII (1990), nr. 4, pp. 27-40.
79. POPESCU Nicolae M., „De la priveghere la privighetoare”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXI (1943), nr. 4-6, pp. 207-224.
80. RĂMUREANU Ioan, „Creștinismul în provinciile romane dunărene ale Iliricului la sfârșitul secolului IV”, în *Studii Teologice*, XVI (1964), nr. 7-8, pp. 408-450.
81. RĂMUREANU IOAN, „Religia solară a împăratului Iulian Apostatul”, în *Studii Teologice*, XXXIX (1987), nr. 6, pp. 38-61.
82. RĂMUREANU Ioan, „Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol (381). Învățătura despre Sfântul Duh și Biserică, Simbolul Constantinopolitan”, în *Studii Teologice*, XXI (1969), nr. 5-6, pp. 327-286.
83. RĂMUREANU Ioan, „Sinodul de la Sardica din anul 343 importanța lui pentru istoria pătrunderii creștinismului la geto-daco-romani”, în *Studii Teologice*, XIV (1962), nr. 3-4, pp. 146-182.
84. RELI Simeon, „Originea și vechimea creștinismului la Români”, în *Candela*, XLVII (1936), nr. 1-12, pp. 17-70.
85. RESSA Pietro, „Niceta di Remesiana e l'eresia”, în *Classica & Christiana*, nr. 1, 2006, pp. 153-172.
86. RICUCCI Marco, „Il *De lapsu Susannae* e il suo contesto storico-letterario”, în *Annali della Facoltà delle Lettere e Filosofia dell'Università degli Studi di Milano*, vol. LVIII, Fascicolo III, 2005, pp. 375-395.
87. RIZEA Ion, „Biserica și imperiul bizantin în timpul împăratului Constantin cel Mare”, în *Mitropolia Olteniei*, LXIII (2011), nr. 9-12, pp. 153-172.
88. ROȘU Alexandru, „Mărturisirea credinței în Sfântul Duh în crezurile Bisericii înainte de anul 381”, în *Ortodoxia*, II (2010), nr. 4, pp. 138-182.
89. ROȘU Mihai, „Sinodul de la Sardica (343 d. Hr.)”, în *Teologie și viață*, XXII (LXXXIX), 2013, nr. 1-4, pp. 126-144.
90. RUDNEANU Constantin, „Dr. Simeon Reli: Originea și vechimea creștinismului la Români”, în *Foaia Diecezană*, LII (1937), nr. 28, pp. 3-4 (Recenzie).

91. RUNCAN Nechita, „Saint Nicetas of Remesiana's Missionary Work on the Right and the Left Side of Danube River”, în vol. *The Christian Mission On The Romanian Territory During The First Centuries Of The Church*, în col. *Pontica Christiana*, Constanța, 2009, nr. 1, pp. 160-185.
92. RUSU Augustin, „Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Sumarul ședinței de lucru din 10-11 decembrie 1997”, în *Biserica Ortodoxă Română*, CXV (1997), nr. 7-12, pp. 348-382.
93. SIMONETTI Manlio, „Sabellio e ilsabellianismo”, în *Studi Storico-Religiosi*, 1980, nr. 4, pp. 7-28.
94. SIVAN Hagith, „Nicetas' (of Remesiana) Mission and Stilicho's Illyrican Ambition: Notes on Paulinus of Nola Carmen XVII (Propempticon)”, în *Revue d'etudes Augustiniennes et Patristiques*, vol. 41, nr. 1, 1995, pp. 79-90.
95. STANCIU Ioan, „Călătoriile episcopului Niceta de Remesiana în Italia”, în *Unirea* LIV (1944), nr. 11, p. 2.
96. STANCIU Vasile, „Cântarea cultică ortodoxă, mijloc de activitate misionară”, în *Studii Teologice*, XXXVII (1985), nr. 7-8, pp. 539-553.
97. STANCIU Vasile, „Particularități ale recitativului liturgic bizantin”, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă (1998-2000), din Cluj-Napoca*, nr. 5, 2000, pp. 255-258.
98. STĂNILOAE Dumitru, „Cântarea liturgică comună mijloc de întărire a unității în dreapta credință”, în *Ortodoxia*, XXXIII (1981), nr. 1, pp. 58-72.
99. STOIAN Iorgu, „Auxentius, episcop arian de Durostor”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LVI (1938), nr. 7-8, pp. 329-355.
100. TAROT Camille, „De l' Antiquité au monde Moderne: Le sel du baptême. Avatar d'un rite, complexité d'un symbole”, în *Journal d'Agriculture Traditionnelle et de Botanique Appliqué*, XXXV (1988), nr. 1, pp. 281-302.
101. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Izvoare de mâna întîi despre Sfântul Nichita Remezianul (I)”, în *Cultura Creștină*, XIV (1925), nr. 9, pp. 322-326.
102. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Izvoare de mâna întîi despre Sfântul Nichita Remezianul (II)”, în *Cultura Creștină*, XIV (1925), nr. 10, pp. 377-382.
103. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Sfântul Nichita Remezianul în istoriografia noastră”, în *Cultura Creștină*, XIII (1924), nr. 4, pp. 105-114.
104. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Sfântul Nichita Remezianul în istoriografia noastră”, în *Cultura Creștină*, XIII (1924), nr. 5, pp. 139-147.
105. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Sfântul Nichita de Remeziana (la 15 veacuri de la moartea lui)”, în *Cultura creștină*, XIII (1924), nr. 6, pp. 170-172.
106. TĂUTU Aloisiu Ludovic, „Sfântul Nichita Remezianul, apostolul latinității noastre”, în *Vestitorul*, I (1925), nr. 12, pp. 2-4.
107. TÂRZIU Constantin, „Scurtă privire istorică asupra Bisericii Ortodoxe Române din Banat”, în *Foaia Diecezană*, LII (1937), nr. 17, pp. 3-4.
108. TIMUȘ Gherasim, „Paulin de Nola”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XVI (1892), nr. 6, pp. 453-473.

109. VASILIU Cezar, „Paulin de Nola (353-431). La 1550 ani de la moarte”, în *Glasul Bisericii*, XLI (1982), nr. 9-10, pp. 692-706.
110. VÂLCU Virgil, „Convocarea Sinoadelor ecumenice”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LX (1979), nr. 7-8, pp. 478-491.
111. XENOPOL Alexandru D., „Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman”, în *Noua Revistă Română. Politica, Literatura, Știința și Arta*, vol. 10, (1911), nr. 1, pp. 2-3 (Recenzie).
112. ZEILLER Jacques, „Un ancien évêque d'Illyricum, peut-être auteur du Te Deum, Saint Niceta de Remesiana”, în *Comptes-rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, LXXXVI (1942), nr. 4-6, pp. 357-358.

Adrese web

1. <http://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/noua-editie-mineiului-pe-iunie> (24.07.2014).
2. <http://www.teologiepentruazi.ro/2008/07/10/testamentul-olograf-al-pr-prof-dr-ioan-g-coman> (30.06.2014).
3. <http://persarazvan.blogspot.ro/2011/06/mareste-suflete-al-meu-pe-domnul-imn.html> (14.07.2015).
4. https://it.wikipedia.org/wiki/Diocesi_di_Remesiana#/media/File:Balkans_6th_century.svg (13.01.2016).